

The significance of language competence in the European Union's internal market

Abstract

The aim of this article is an attempt to answer the question to what extent language skills improve the economic development of businesses operating in the EU internal market and the employability of the EU citizens. The results of research and analyses, as well as case studies indicate the growing economic importance of multilingualism. Language skills have a significant impact on the development of business activity / enterprise as well as obtaining satisfactory employment and developing one's career in the internal market, and language barrier impede or preclude development of a business activity or career. The analyses also highlight a large gap between the awareness of the EU citizens about the importance of foreign languages and growing demand in the EU market for high linguistic competences and the actual indicators of language skills of the EU citizens. Appropriate actions aimed at full exploitation of the EU multilingualism should be undertaken mainly by the EU institutions and member states.

Keywords: *multilingualism, language skills, economy of the European Union, EU internal market, freedom of establishment*

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie w jakim stopniu umiejętności językowe wpływają na rozwój gospodarczy przedsiębiorstw działających na unijnym rynku wewnętrznym oraz na zatrudnialność obywateli Unii Europejskiej. Wyniki badań i analiz oraz studia przypadków wskazują na rosnącą rolę gospodarczego znaczenia wielojęzyczności. Umiejętności językowe mają duży wpływ na rozwijanie działalności gospodarczej/przedsiębiorstwa oraz uzyskanie zadowalającego zatrudnienia i rozwijanie kariery zawodowej, a bariery językowe utrudniają lub uniemożliwiają rozwijanie działalności lub kariery. Analizy wskazują także na duży rozdźwięk pomiędzy świadomością obywateli UE co do znaczenia znajomości języków obcych i rosnącym popytem rynku UE na wysokie kompetencje językowe a rzeczywistymi wskaźnikami umiejętności językowych obywateli UE. W związku z powyższym konieczne są działania uelastyczniające rynek pracy i umożliwiające pełne korzystanie z unijnej wielojęzyczności. Szczególną rolę w tym zakresie mają do odegrania instytucje unijne oraz państwa członkowskie.

Słowa kluczowe: *wielojęzyczność, umiejętności językowe, gospodarka Unii Europejskiej, rynek wewnętrzny UE, swoboda przedsiębiorczości*

Aneta Skorupa-Wulczyńska

Instytut Nauk Prawnych, Polska Akademii Nauk

Znaczenie kompetencji językowych na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej

Celem niniejszego artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu umiejętności językowe przedsiębiorców działających na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej wpływają na rozwój gospodarczy tychże przedsiębiorstw oraz czy, a jeśli tak, to w jakim stopniu kompetencje językowe obywateli Unii Europejskiej zwiększają ich zdolność do znalezienia zatrudnienia. Uzasadnieniem podjęcia tematu są obniżające się wskaźniki kompetencji językowych Europejczyków. W ramach badań przeprowadzonych w celu opracowania niniejszego artykułu, autorka w pierwszej kolejności sprawdzała czy umiejętności językowe małych i średnich przedsiębiorców działających na wewnętrznym rynku europejskim przyczyniają się do szybszego rozwoju gospodarczego tychże przedsiębiorstw w porównaniu z przedsiębiorcami, którzy nie posługują się językami obcymi; po drugie autorka weryfikowała tezę, że brak umiejętności językowych uniemożliwia pełne korzystanie z możliwości unijnego rynku wewnętrznego, w tym swobody przemieszczania się i prowadzenia działalności; po trzecie analizowała czy znajomość języków obcych ma decydujący wpływ na rozwój kariery zawodowej oraz na wysokość wynagrodzenia, oraz czy instytucje unijne i państwa członkowskie podejmują właściwe i wystarczające działania zmierzające do poprawy kompetencji językowych obywateli Unii. Udzielenie odpowiedzi na powyższe pytania badawcze wymagało analizy zagrożeń i możliwości gospodarczych wynikających z wielojęzyczności w Unii, zbadania poziomu kompetencji przedsiębiorców działających na unijnym rynku wewnętrznym w zakresie posługiwania się przez nich wieloma językami, sprecyzowania jakie znaczenie ma poziom kompetencji w zakresie posługiwania się wieloma językami na unijnym rynku pracy,

określenia zakresu i przeanalizowania działań podejmowanych w celu poprawienia kompetencji językowych obywateli UE oraz podjęcia próby dokonania oceny ich skuteczności.

Struktura artykułu została podporządkowana problemom badawczym a artykuł podzielony został na pięć części. W części pierwszej omówiono szanse i możliwości wynikające z unijnej różnorodności językowej i wskazano na potencjalne gospodarcze zagrożenia, utrudnienia i uciążliwości, które mogą skutkować ogromnymi stratami dla całego rynku wewnętrznego. Przedmiotem części drugiej jest analiza porównawcza kompetencji językowych obywateli Unii Europejskiej. W części trzeciej zawarto rozważania dotyczące roli wielojęzycznych kompetencji przedsiębiorców na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej. Część czwarta została poświęcona analizie znaczenia wielojęzycznych kompetencji na unijnym rynku pracy. W części piątej przedstawiono analizę działań podejmowanych w celu poprawy kompetencji obywateli w zakresie znajomości języków obcych oraz dokonano próby ich oceny.

W niniejszym opracowaniu wykorzystano metodę dogmatyczno-prawną - przeprowadzono analizę opracowań naukowych, prawa pochodnego UE oraz przepisów zawartych w dokumentach instytucji UE w zakresie wielojęzyczności, raportów instytucji unijnych oraz wyników badań przeprowadzonych przez Unię Europejską, dotyczących znaczenia kompetencji językowych na rynku pracy. Dokonano także analizy stosownych danych statystycznych. Ponadto, w celu omówienia planu (czy strategii) zarządzania kwestiami językowymi przedsiębiorstw, wykorzystano metodę ankiety i studium przypadku, w ramach których zastosowano technikę kwestionariusza ankietowego, wywiadu eksperckiego i indywidualnego. Podczas dokonywania analizy działań podejmowanych w celu poprawy kompetencji językowych posłużono się także informacjami bezpośrednio udostępnionymi Komisji do Spraw Unii Europejskiej Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

Zagrożenia i możliwości związane z wielojęzycznością w Unii

Unia Europejska jest organizacją międzynarodową, której znaną cechą jest pluralizm językowy (wielojęzyczność), będący wyrazem poszanowania różnic kulturowych, różnorodności języków oraz źródłem tolerancji i akceptacji różnic pomiędzy narodami Unii Europejskiej. Realizacja polityki pluralizmu językowego ma przyczynić się do promowania europejskich wartości, takich jak poszanowanie

i ochrona tożsamości narodowej, dziedzictwa kulturowego państw członkowskich, demokracji oraz równości (Komisja Europejska 2008a: s. 3).

Wielojęzyczność nazywana jest kodem genetycznym Unii Europejskiej (Komorowska et al. 2012: s. 5). Już w chwili powołania do życia Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej w 1958 r. cztery języki: francuski, niderlandzki, niemiecki i włoski ustanowione zostały Rozporządzeniem Rady (EWG) nr 1/58 w sprawie określania systemu językowego Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (Rozporządzenie 1/1958) językami urzędowymi. Rozporządzenie to obowiązuje do dziś, a lista języków oficjalnych jest aktualizowana o języki nowych państw członkowskich wraz z każdą akcesją. Unia Europejska, w której obecnie obowiązują 24 języki urzędowe, to – bez wątpienia – najbardziej wielojęzyczna organizacja na świecie. Komisja Europejska (dalej: Komisja) definiuje wielojęzyczność (ang. *multilingualism*) jako umiejętność jednostki posługiwania się więcej niż jednym językiem oraz jako współistnienie na jednym obszarze geograficznym różnych społeczności językowych. Ponadto Komisja stosuje termin wielojęzyczność w odniesieniu do polityki prowadzonej przez Komisję, mającej na celu zachęcanie obywateli UE do nauki języków obcych i promowanie różnorodności językowej w społeczeństwie oraz dynamicznej wielojęzycznej gospodarki, a także zapewnienie wszystkim obywatelom Unii dostępu do unijnego prawa, procedur oraz informacji dotyczących UE w ich własnym języku (Komisja Europejska 2005: s. 3).

We współczesnym zglobalizowanym świecie, w którym – zgodnie z opinią Forum Biznesu ds. Wielojęzyczności (Komisja Europejska 2008b: s. 5) – gospodarcze znaczenie umiejętności posługiwania się wieloma językami stale rośnie, zjawisko wielojęzyczności w Europie jest korzystne dla Unii Europejskiej (Komisja Europejska 2008b: s. 5). Niektórych europejskich języków używa się powszechnie na całym świecie, stanowią one cenne narzędzie komunikacyjne, a przez to umożliwiają wejście na nowe rynki i stwarzają nowe możliwości dla biznesu. Komisja jest świadoma, że wielojęzyczność, z jednej strony, niesie szereg korzyści i możliwości gospodarczych, które mogą przynosić zyski unijnej gospodarce, gospodarkom poszczególnych państw członkowskich oraz przedsiębiorstwom, z drugiej strony – wielojęzyczność może być uciążliwością, z punktu widzenia gospodarczego, gdyż brak umiejętności językowych przedsiębiorców oraz odmiennosc mogą zniechęcać do nawiązywania nowych kontaktów gospodarczych lub nawet wykluczać takie kontakty, a w rezultacie prowadzić do znacznego obniżenia konkurencyjności przedsiębiorstw (Komisja Europejska

2008b: s. 5). Zdaniem Forum Biznesu ds. Wielojęzyczności gospodarka Europy może rozwijać się dzięki kompetencjom językowym przedsiębiorców, a brak takich kompetencji spowoduje ogromne straty dla całego kontynentu wobec rosnącej konkurencji z krajami nowo uprzemysłowionymi, takimi jak Japonia, Rosja, Indie, Chiny czy Brazylia.

W obliczu wyzwań gospodarczych stawianych Europie przez zglobalizowany świat, konieczna jest skuteczna i spójna polityka usuwania barier językowych i kulturowych. Umiejętność posługiwania się wieloma językami winna być podstawą mobilności zawodowej, umożliwiać poznawanie innych kultur i rynków oraz skuteczne działanie na arenie międzynarodowej. Skuteczna polityka w odniesieniu do wielojęzyczności winna obejmować spójne działania UE oraz państw członkowskich zmierzające do zdobywania przez obywateli nowych umiejętności językowych (Komorowska et al. 2012: s. 5).

Kompetencje językowe Europejczyków

W kontekście rosnącego gospodarczego znaczenia kompetencji językowych, warto powołać się na wyniki ostatniego badania opinii publicznej Eurobarometru „Europejczycy i ich Języki”, przeprowadzonego w 2012 roku, które pokazują wyraźny dysonans pomiędzy gospodarczym znaczeniem języków, w świetle zmieniających się rynków pracy i realiów gospodarczych, a umiejętnościami językowymi Europejczyków. Podczas gdy oczekiwania co do kompetencji językowych rosną, wskaźniki kompetencji językowych obywateli Unii Europejskiej z 2012 roku, w porównaniu z rokiem 2005, są słabsze. Odsetek obywateli UE posługujących się jednym językiem obcym w stopniu komunikatywnym w roku 2005 wyniósł 56%, a w 2012 roku – 54%. Wskaźnik ten znacząco zmalał w Słowacji (o 17 punktów procentowych, do 80%), Czechach (o 12, do 49%), Bułgarii (o 11, do 48%), Polsce (o 7, do 50%) i na Węgrzech (o 7, do 35%). Ponadto liczba obywateli UE posługujących się dwoma językami obcymi w stopniu komunikatywnym w roku 2005 roku wyniosła 28%, a w 2012 roku – 25%. W największym stopniu grupa ta zmalała w Belgii (o 16 punktów procentowych, do 50%), Bułgarii (o 12, do 19%), Polsce (o 10, do 22%), Portugalii (o 10, do 13%), Luksemburgu (o 8, do 84%), Danii (o 8, do 58%) i Estonii (o 6, do 52%), na Węgrzech (o 14, do 13%) oraz na Malcie (o 9, do 59%). Badanie Eurobarometru z 2012 r. wskazuje także na wysoki odsetek osób, które nie posługują się żadnym językiem obcym. Głównie

dotyczy to Węgier (65%), Włoch (62%), Wielkiej Brytanii i Portugalii (po 61%) oraz Irlandii (60%). Dalej czytamy, że ponad 80 milionów Europejczyków nie ma żadnych kompetencji językowych lub bardzo niskie.

Wyniki badania Eurobarometru z 2012 r. dowodzą także, że istnieje duży rozdział między świadomością obywateli Unii Europejskiej co do korzyści płynących ze znajomości języków obcych we współczesnym świecie a wskaźnikami określającymi rzeczywiste umiejętności językowe Europejczyków. 88% Europejczyków jest przekonanych, że znajomość języków obcych jest niezwykle przydatna, a 98% respondentów twierdzi, że będzie bardzo przydatna dla ich dzieci. Europejczycy zwracają uwagę na aspekt gospodarczy znajomości języków obcych. 61% Europejczyków uważa, że kluczową zaletą znajomości języka obcego jest możliwość podjęcia pracy za granicą, a 45% ankietowanych twierdzi, że dzięki znajomości języków obcych ma lepszą pracę we własnym kraju.

Dane przytoczone powyżej nie pozostawiają wątpliwości, że realizacja celu ustanowionego przez Radę Europejską podczas szczytu w Barcelonie w 2002 r., jakim jest spowodowanie, by każdy obywatel UE nabył praktyczne umiejętności posługiwania się co najmniej dwoma językami obcymi, jest daleka od oczekiwań, co budzi obawy wobec przyszłej sytuacji gospodarczej niektórych państw członkowskich oraz miejsca osób jednojęzycznych na rynku pracy (Rada Europejska 2002). Obawy te uzasadnione są prognozami Europejskiego Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego, według których na rynku pracy będzie coraz mniej miejsc dla osób o niskich kwalifikacjach nie znających żadnego języka obcego. Udział w rynku pracy osób o niskich kwalifikacjach lub bez żadnych kwalifikacji spadnie do 14% ogółu siły roboczej w 2025 roku (w 2010 r. było to 24%, w 2000 – 31%). Dlatego umiejętności językowe są niezbędne, ponieważ dają szansę na zatrudnienie, a ich brak stwarza zagrożenie wyłączenia z rynku atrakcyjnych, dobrze płatnych stanowisk. Nawet diametralna poprawa koniunktury nie może przesłonić potrzeby wprowadzenia zmian w podejściu przedsiębiorców i pracowników do nabywania i wykorzystywania umiejętności językowych na rynku (Cedefop 2013: s. 2).

Wielojęzyczność a rynek wewnętrzny Unii Europejskiej

Kompetencje językowe odgrywają istotną rolę na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej. Pozwalają one na pełne korzystanie z unijnej swobody przedsiębiorczości, która sta-

nowi jedną z fundamentalnych wolności rynku wewnętrznego UE i gwarantuje prawo do mobilności przedsiębiorstw i przedstawicieli wolnych zawodów. Swoboda ta, ustanowiona w artykułach 49–55 TFUE i doprecyzowana w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, obejmuje prowadzenie przedsiębiorstwa oraz działalności gospodarczej na zasadzie samozatrudnienia, a także świadczenie usług na rynku europejskim. Nadaje ona przedsiębiorcy szereg praw, np. prawo do wyboru miejsca i formy prawnej działalności czy prawo do niedyskryminującego traktowania przez państwo przyjmujące w stosunku do przedsiębiorstw krajowych. Do obowiązków przedsiębiorcy należy przestrzeganie prawa kraju, w którym prowadzi on działalność. Niezbędna jest również dobra znajomość języka państwa przyjmującego, bowiem bez znajomości języka trudno jest dopełnić wymaganych formalności, a prowadzenie działalności czy przedsiębiorstwa jest wręcz niemożliwe (Witwicka 2011: s. 1). Mimo że unijny ustawodawca nie zdecydował się na system własnej kontroli umiejętności językowych, bez wątplenia można stwierdzić, że znajomość języka państwa przyjmującego warunkuje pełne korzystanie ze swobody przedsiębiorczości przyznanej w ramach przepisów porządkujących funkcjonowanie unijnego rynku wewnętrznego (Komisja Europejska 2012c: s. 91). Przykładem jest dopuszczanie (i rejestrowanie) adwokatów czy radców prawnych z tytułem zawodowym uzyskanym w państwie pochodzenia do praktyki w państwie przyjmującym na podstawie jedynie przedstawienia zaświadczenia o rejestracji we właściwych organach państwa pochodzenia (Dyrektywa 98/5/WE). Jednak pomimo braku regulacji dotyczących wymogu znajomości języka państwa rejestracji, które mogłyby być traktowane jako dyskryminujące lub ograniczające swobodę przemieszczania się i prowadzenia działalności, wykonywanie zawodu adwokata czy radcy prawnego bez znajomości języka państwa przyjmującego jest niemożliwe lub znacząco utrudnione. Analogicznie można potraktować wiele innych profesji, w których znajomość odpowiedniego języka obcego jest warunkiem koniecznym skutecznego wykonywania zawodu.

Znajomość języków obcych stanowi cenną i pożądaną kompetencję przedsiębiorców. Potwierdziły to między innymi wyniki badań ELAN (2006) oraz PIMLICO (2011), przeprowadzonych na zlecenie Komisji Europejskiej. Dostarczyły one informacji o umiejętnościach, jakich potrzebują firmy z sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) i ich pracownicy, aby odnieść sukces w handlu międzynarodowym. Badanie ELAN dotyczyło wpływu niewystarczającej znajomości języków na gospodarkę europejską, a badanie PIMLICO pozwoliło ocenić osiągnięcia przedsiębiorstw

stosujących strategię zarządzania kwestiami językowymi oraz ustalić i opisać modele najlepszych praktyk przyczyniających się do ich wzrostu gospodarczego (De Quiros 2012: s. 54).

Badanie ELAN dowodzi, że znaczącą część klientów utracono w Europie w wyniku braku umiejętności językowych. Badanie to pozwoliło także ustalić, w jakich sytuacjach przedsiębiorstwa miały świadomość utraty kontraktu z powodu barier językowych i/lub kulturowych. Wyraźny związek między kompetencją językową a sukcesem zauważono w odniesieniu do eksportu. W grupie badawczej, obejmującej prawie 2000 przedsiębiorstw z sektora MŚP, łącznie prowadzących działalność eksportową w 29 krajach Europy, w tym we wszystkich państwach członkowskich UE, 11% (195 MŚP) świadomie utraciło kontakty biznesowe z powodu braku znajomości języka, którym posługiwał się partner biznesowy co szacunkowo daje wartość sięgającą 38 mln euro. Wartość ta została wyliczona na podstawie danych ujawnionych przez przedsiębiorstwa biorące udział w badaniu. W ramach badania wyróżniono cztery zmienne – zatrudnienie rodzimych użytkowników języka, rekrutację pracowników posiadających umiejętności językowe, korzystanie z usług profesjonalnych tłumaczy oraz posiadanie strategii lub planu zarządzania kwestiami językowymi, czyli „gamy technik mających na celu wspomaganie skutecznej komunikacji z zagranicznymi klientami i dostawcami”, które przyczyniły się do wyższej skuteczności firm w handlu międzynarodowym (Komisja Europejska 2006b).

Wiele pozytywnych efektów stosowania strategii zarządzania kwestiami językowymi, zwanych także strategiami rozwoju językowego, w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw wykazało badanie PIMLICO. Spośród 40 firm objętych badaniem 43% odnotowało 25% wzrost obrotów po wprowadzeniu strategii rozwoju językowego, a 30% odnotowało wzrost na poziomie 16–25%. Cechami wspólnymi przedsiębiorstw odnoszących sukcesy była zdolność posługiwania się przez małych i średnich przedsiębiorców lub zatrudnianych przez nich pracowników trzema językami, w tym językiem angielskim, wysoki poziom kompetencji językowej przedsiębiorców lub zatrudnianych przez nich pracowników szczebla kierowniczego w przypadku języka angielskiego, umiejętność dostosowania się do różnych wymogów językowych, np. stosowanie języka niemieckiego na Węgrzech, oraz stosowanie strategii doboru i promowania kadry charakteryzującej się kompetencją międzykulturową i językową. Wiele przedsiębiorstw odnoszących sukcesy zatrudniało również rodzimych użytkowników

języka, przyjmowało na staże obcojęzycznych studentów, a także korzystało z usług profesjonalnych tłumaczy (Komisja Europejska 2011).

Wyniki badań ELAN i PIMLICO wyraźnie pokazały, że umiejętności językowe i komunikacji międzykulturowej odgrywają ważną rolę w sektorze rozwijających się małych i średnich przedsiębiorstw, które są z kolei motorem innowacji, zatrudnienia i lokalnej integracji. Przedsiębiorstwa te potrzebują pracowników, którzy są mobilni i posługują się określonymi językami, potrzebują specjalistów od zagadnień językowych, którzy władają biegle więcej niż jednym językiem obcym oraz znają fachową terminologię, potrzebują w końcu kadry zarządzającej, która rozumie, w jaki sposób rozwijać i wdrażać strategie wielojęzyczności w biznesie, aby odnieść sukces na arenie międzynarodowej. Wielojęzyczność pozwala przedsiębiorstwom otwierać się na nowe rynki i konkurować z innymi nawet na skalę światową (Hagen 2012: s. 132).

Przygotowany w czerwcu 2011r., na zlecenie Komisji, raport *Language for Jobs*, będący wynikiem wymiany poglądów i współpracy w ramach grup eksperckich instytucji unijnych i państw członkowskich, potwierdza wyniki badania PIMLICO. Raport dowodzi, że znaczenie umiejętności językowych i komunikacyjnych przedsiębiorców na europejskim rynku stale wzrasta, dlatego konieczne jest podjęcie właściwych działań odpowiadających na potrzeby rynku. Raport zawiera szereg zaleceń, których wdrożenie ma przyczynić się do zminimalizowania luki między popytem na kompetencje językowe na rynku wewnętrznym UE a ich podażą. W zaleceniach zawartych w raporcie szczególnie miejsce zajmuje dialog między przedsiębiorcami a przedstawicielami oświaty, który może pomóc w zrozumieniu i dostosowaniu się do realnych potrzeb rynku wewnętrznego w zakresie umiejętności językowych (Komisja Europejska 2015: s. 36–37).

W tym miejscu warto też przytoczyć wyniki analiz Forum Biznesu ds. Wielojęzyczności, gremium eksperckiego powołanego przez Komisję Europejską w roku 2008, które na podstawie studiów konkretnych przypadków i sprawozdań z przeprowadzonych badań udowodniło, że wiele małych i średnich przedsiębiorstw traci swe szanse biznesowe z powodu niewystarczających umiejętności językowych i międzykulturowych, co w pełni potwierdza wyniki badania ELAN. Ponadto wyraźnie podkreślono, że pomimo wiodącej roli języka angielskiego w świecie biznesu, znaczenie znajomości innych języków będzie ważne i będzie determinować to, czy dane przedsiębiorstwo pokona konkurencję i osiągnie czołową pozycję czy pozostanie przeciętnym graczem na rynku (Komisja Europejska 2008b: s. 7).

Analiza strategii rozwoju językowego grupy 20 polskich firm z sektora MŚP, przeprowadzona w ramach projektu *Wielojęzyczność w Unii Europejskiej* (2013)¹ potwierdza, że w realiach gospodarki europejskiej dobra znajomość wyłącznie języka angielskiego często już nie wystarcza aby osiągnąć sukces i mile widziane, a czasami nawet konieczne, są szersze kompetencje językowe, tzn. znajomość języków partnerów biznesowych (Skorupa-Wulczyńska 2014). Dla polskich przedsiębiorców, oprócz języka angielskiego, najważniejszymi językami w kontaktach z kontrahentami i partnerami biznesowymi są języki: niemiecki, rosyjski, francuski, włoski, hiszpański oraz chiński. Powyższa analiza wykazała także, że na rynkach międzynarodowych język angielski jest najczęściej językiem pierwszego kontaktu wśród przedsiębiorców, ale na etapie negocjacji czy podejmowania bliższej współpracy kontrahenci często oczekują przynajmniej komunikatywnej znajomości ich rodzimego języka. Co więcej, wraz ze zmianą warunków rynkowych, niejednokrotnie powstaje potrzeba szybkiego przejścia z jednego języka na inny, co warunkuje dalsze sukcesy przedsiębiorstwa lub nawet jego dalszą egzystencję. Analiza konkretnych przypadków dowodzi, że kadra zarządzająca zdecydowanej większości przedsiębiorstw (tj. 8 na 10 przedsiębiorstw) zdaje sobie sprawę ze znaczenia znajomości języków obcych w biznesie, często jednak przedsiębiorstwa te nie podejmują żadnych działań mających na celu nawiązanie współpracy poza granicami kraju, z uwagi na konieczność ponoszenia dodatkowych kosztów, np. obsługi klienta w wielu językach, zatrudnienia tłumaczy lub osób wielojęzycznych, których wynagrodzenie na ogół jest wyższe od wynagrodzenia pracowników jednojęzycznych. Tak sytuacja i niedostosowanie językowe, według przedsiębiorców, zdecydowanie negatywnie wpływa na ich konkurencyjność. Przedsiębiorcy posiadający aspiracje rozwoju, zdobycia ugruntowanej pozycji na rynku, przygotowując strategię intensyfikacji swojej działalności powinni pamiętać, że jedynie przedsiębiorstwa, które zatrudniają wielojęzycznych pracowników, są w stanie swobodnie i skutecznie działać poza granicami jednego państwa członkowskiego oraz konkurować na równych zasadach z czołową europejską, a nawet światową.

¹ Projekt objęty patronatem m.in. Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Warszawie, Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji, czasopisma „Języki Obce w Szkole”, platformy eurActiv, prowadzony był od kwietnia do października 2013 roku i obejmował trzy etapy: 1. przeprowadzenie ankiety dotyczącej wielojęzyczności społeczeństwa, 2. przeprowadzenie ankiety dotyczącej wpływu znajomości języków obcych na gospodarkę, 3. konferencję *Języki na rzecz gospodarki* (17 października 2013; Szkoła Główna Handlowa w Warszawie). Aspekty gospodarcze w odniesieniu do wielojęzyczności poddane zostały badaniu i analizie w etapie drugim i trzecim. W ramach drugiego etapu przeprowadzono ankiety w sektorze MŚP (20 przedsiębiorstw) oraz korporacji (3 korporacje), a następnie dokonano dogłębnego studium przypadków w odniesieniu do dziesięciu przedsiębiorstw. Podsumowanie wyników badań przedstawiono i omówiono podczas etapu trzeciego, tj. konferencji. Pomysłodawcą i koordynatorem podczas realizacji projektu była Aneta Skorupa-Wulczyńska.

Kompetencje w zakresie wielojęzyczności a rynek pracy

Umiejętność posługiwania się wieloma językami to jedna z najbardziej cenionych umiejętności na rynku pracy. Dążenie do coraz większej mobilności zawodowej oraz coraz większej specjalizacji wymusza wielojęzyczność obywateli, która jest warunkiem koniecznym do ich realizacji. Bez wątpienia, umiejętności językowe znacznie zwiększają szanse na rynku pracy i umożliwiają wybieranie z szerszej gamy ofert pracy. Wynik sondażu przeprowadzonego przez Komisję Europejską w 2010 roku wśród 4550 młodych ludzi w wieku 13–30 lat udowodnił, że dzięki programowi *Młodzież w działaniu*, 66% uczestników programu twierdzi, że dzięki poprawieniu umiejętności językowych ich szanse na znalezienie pracy są większe (Komisja Europejska 2010b: s. 1). Z badania Eurobarometru z 2010 roku wynika, że umiejętność posługiwania się językami obcymi jest ważna dla pracodawców, a w przyszłości stanie się jeszcze ważniejsza. Badanie wykazało, że 40% pracodawców z sektora produkcyjnego oczekuje zaawansowanej znajomości języków od absolwentów studiów wyższych (Komisja Europejska 2010a: s. 19).

Umiejętności komunikacyjne pracowników wynikające z ich wielojęzyczności są niezbędne, aby odnieść sukces na międzynarodowym rynku pracy. Jak wynika z badania Ipsos, wykonanego w 2012 roku dla British Council, 75% korporacji w Polsce sprawdza umiejętności językowe kandydatów do pracy samodzielnie, a 42% nie uznaje międzynarodowych certyfikatów językowych. Standardem w dużych przedsiębiorstwach jest stosowanie programu doboru kadr obejmującego sprawdzenie umiejętności językowych, a w przypadkach braku oficjalnego programu – taka praktyka jest powszechnie stosowana (British Council 2012). Wyniki badania prowadzonego w ramach projektu *Wielojęzyczność w Unii Europejskiej* potwierdzają, że w szczególności międzynarodowe koncerny i wyspecjalizowane małe i średnie przedsiębiorstwa same testują umiejętności językowe kandydatów, ponieważ coraz częściej dużą rolę w biznesie i prowadzeniu przedsiębiorstw odgrywa odpowiedni poziom znajomości języka specjalistycznego lub branżowego, a takie umiejętności mogą zweryfikować tylko eksperci w danej dziedzinie (Skorupa-Wulczyńska 2014: s. 3). Ponadto częstym wymogiem stawianym przez pracodawców jest znajomość języka na poziomie C1, który – jak pokazało pierwsze europejskie badanie kompetencji językowych przeprowadzone przez międzynarodowe konsorcjum SurveyLang

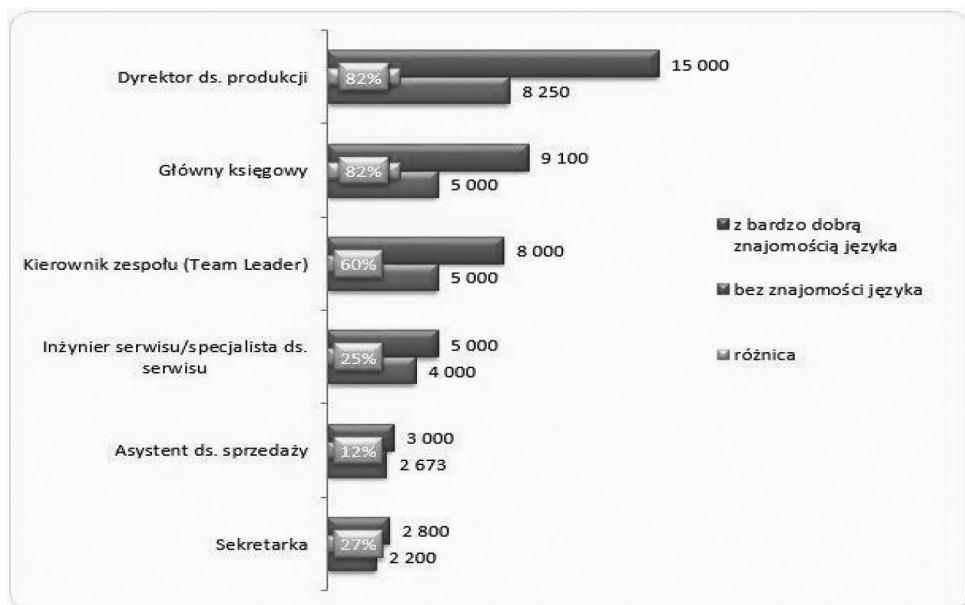
w 2012 roku – osiąga znikomy odsetek obywateli UE, tj. jedynie 1% (Komisja Europejska 2012c: s. 91).

Badanie przeprowadzone przez Ipsos wykazało również, że angielski wyraźnie odgrywa rolę języka korporacyjnego w firmach międzynarodowych, nawet w firmach pierwotnie francuskich czy niemieckich, a jego znajomość wymagana jest w 68% ogłoszeń o pracę umieszczanych przez korporacje. W wielu międzynarodowych koncernach znajomość języka angielskiego jest bezwzględnym wymogiem, jest ona traktowana jako podstawowa umiejętność – na równi z umiejętnością obsługi komputera – a dopiero znajomość drugiego języka obcego stanowi istotny atut pracownika. Międzynarodowe firmy stale szukają wielojęzycznych pracowników, bo tylko taka kadra zapewnia im wyraźne korzyści oraz przewagę konkurencyjną (Martikonis 2012: s. 47). Jak pokazuje *Ogólnopolskie badanie wynagrodzeń z 2013 roku*², coraz więcej pracodawców oczekuje nawet od „szeregowych” pracowników znajomości dwóch języków obcych – angielskiego w stopniu biegłym i drugiego języka w stopniu komunikatywnym (Wrona 2014).

Umiejętność posługiwania się językami obcymi ma również bezpośredni wpływ na wysokość wynagrodzenia na wielu stanowiskach. Z danych pozyskanych w wyniku przeprowadzenia *Ogólnopolskiego badania wynagrodzeń w 2013 roku* wynika, że osoby posługujące się biegle przynajmniej jednym językiem obcym zarabiają znacznie więcej niż pracownicy na analogicznych stanowiskach nieposiadający takiej umiejętności. W badaniu tym wykazano, że biegła znajomość jednego języka obcego, głównie angielskiego, zadecyduje o wynagrodzeniu wyższym średnio o 10–20% w skali roku, a znajomość języka angielskiego i innego języka obcego daje możliwość uzyskania wynagrodzenia wyższego nawet o ponad 30% w skali roku, w porównaniu z wynagrodzeniem pracownika niewładającego językami obcymi (Wrona 2014). Poniższa tabela zawiera przykładowe porównanie średnich ogólnokrajowych wynagrodzeń brutto na wyszczególnionych stanowiskach osób znających język angielski i nieposiadających umiejętności posługiwania się nim, pokazuje także, że im wyższe stanowisko, tym większa różnica w wysokości wynagrodzeń. Płace kadry zarządzającej – dyrektora ds. produkcji czy głównego księgowego – były o 82% wyższe, gdy osoby te władały językiem obcym w stopniu bardzo dobrym (w porównaniu do wynagrodzenia osób, które nie znały tego języka). Na stanowiskach niższego szczebla, tj. asystenta ds. sprzedaży czy sekretarki, różnice te były mniejsze i wyniosły odpowiednio 12% i 27%.

² W *Ogólnopolskim badaniu wynagrodzeń w 2013 r.* uczestniczyło 122 499 respondentów.

Wykres 1. Wynagrodzenia (na wybranych stanowiskach) osób znających język angielski i nie znających go (kwoty brutto w PLN)

Źródło: *Ogólnopolskie badanie wynagrodzeń przeprowadzone przez Sedlak&Sedlak w Polsce w 2013 roku*

Działania promujące wielojęzyczność w gospodarce

W świetle przedstawionych powyżej danych widać, że – z jednej strony – znajomość języków obcych odgrywa coraz większą rolę na rynku wewnętrznym UE i bezpośrednio przekłada się na wysokość wynagrodzenia czy dochody przedsiębiorstwa, a z drugiej strony – wskaźniki realnego poziomu umiejętności językowych spadają. Konieczne jest zatem podjęcie skutecznych działań, które pozwoliłyby poprawić umiejętności językowe, a tym samym w większym stopniu spełniać oczekiwania pracodawców i partnerów biznesowych. Można zakładać, że większe umiejętności językowe obywateli będą mieć bezpośrednie przełożenie na wysokość wynagrodzeń, wpłyną na poprawę wskaźników ekonomicznych poszczególnych państw członkowskich, a w rezultacie – na wyniki gospodarcze Unii Europejskiej. Działania zmierzające do podnoszenia kompetencji językowych powinni podejmować wszyscy interesariusze, w tym instytucje UE, państwa członkowskie, placówki edukacyjne, pośrednicy biznesowi oraz same przedsiębiorstwa i obywatele.

Unijne instytucje, głównie Komisja Europejska, prowadzą szereg działań mających na celu promowanie wielojęzyczności w gospodarce, gdyż świadome są tego, że inwestowanie w umiejętności językowe i związane ze znajomością różnic międzykulturowych może stać się rzeczywistym czynnikiem dobrobytu i korzyści dla wszystkich. Z uwagi na to, że kwestie językowe stanowią elementy składowe kilku polityk unijnych, w tym polityki edukacyjnej, polityki zatrudnienia i polityki spójności, w ramach których instytucje UE postępują zgodnie z zasadą subsydiarności, działania unijne polegają głównie na wdrażaniu najlepszych praktyk oraz przygotowywaniu wytycznych i strategii, na podstawie których państwa członkowskie uzupełniają prawo krajowe i lokalne oraz przygotowują własne plany działania w odniesieniu do poszczególnych obszarów uwzględniających rozwój kompetencji językowych.

Unijna strategia promowania wielojęzyczności została zainicjowana *Nową strategią ramową w sprawie wielojęzyczności* z 2005 roku, która wyznaczyła kierunek działań Komisji w tym zakresie i potwierdziła jej zaangażowanie w promowanie wielojęzyczności w Unii Europejskiej, w tym gospodarczy wymiar tego zjawiska (Komisja Europejska 2005). Przyjęcie tej strategii potwierdziło także, że doskonalenie kompetencji komunikacyjnych stało się priorytetem i zostało włączone do głównego nurtu działań Komisji, po to, aby lepiej zaczął być wykorzystywany europejski potencjał wynikający z wielojęzyczności (Skulimowska 2013: s. 3). Promowanie zdrowej gospodarki opartej m.in. na wielojęzyczności stało się jednym z trzech filarów strategii Komisji. Komisja zachęca państwa członkowskie do promowania wielojęzyczności jako czynnika sprzyjającego konkurencyjności gospodarki europejskiej i zwiększającego szanse na znalezienie pracy w kraju i za granicą. Zgodnie z przyjętym celem, wzmocnienie kompetencji językowych obywateli tak, aby każdy z nich nabył praktyczne umiejętności posługiwania się co najmniej dwoma językami obcymi (tzw. zasada „jeden plus dwa”, czyli język ojczysty plus dwa języki obce)³, ma się przyczynić nie tylko do zwiększenia szans na rynku wewnętrznym, ale także do większej mobilności skutkującej uelastycznieniem rynku pracy. Komisja zobowiązała się także między innymi do publikowania wyników badań dotyczących braków w zakresie umiejętności językowych w odniesieniu do podmiotów działających w gospodarce europejskiej, opublikowania wykazu systemów certyfikacji językowej, a także do zachęcania państw członkowskich do dokonywania przeglądów programów kształcenia i wprowadzania w nich zmian mających na celu zwiększenie możliwości dostosowania zdobywanych umiejętności językowych do warunków pracy i potrzeb rynku (Komisja Europejska 2005).

³ Konkluzje Prezydencji, część I 43.1. ze spotkania Rady Europejskiej w Barcelonie, 15-16 marca 2002 r.

Jednym z efektów działań podejmowanych w ramach powyższej strategii był komunikat Komisji z 2008 r. *Wielojęzyczność: atut dla Europy i wspólne zobowiązanie*, w którym Komisja zwróciła szczególną uwagę na gospodarcze znaczenie wielojęzyczności jako czynnika pozwalającego na pełne wykorzystanie potencjału Unii Europejskiej i wpływającego na dobrobyt obywateli oraz konkurencyjność przedsiębiorstw. Według Komisji, wielojęzyczność stanowi ogromny atut Europy, a UE jest zobowiązana do tego, aby z niego skutecznie korzystać. Przedsiębiorcom zaleca inwestowanie większych zasobów w rozwijanie umiejętności językowych pracowników, a także w pogłębianie ich wiedzy, która pozwoliłaby na swobodne funkcjonowanie w przestrzeni międzykulturowej. Komisja zachęca do nauki języków obcych, podkreślając, że znajomość kilku języków znacząco zwiększa szanse na rynku pracy i umożliwia wybieranie z szerszej oferty miejsc pracy. Zachęca także państwa członkowskie do podejmowania działań sprzyjających pozaszkolnemu uczeniu się języków obcych, a sama zobowiązała się do wspierania mobilności uczniów i pracowników, rozpowszechniania wyników właściwych badań oraz stworzenia platformy wymiany najlepszych praktyk (Komisja Europejska 2008).

Obecnie ważnym impulsem do działania w zakresie upowszechniania nauki języków obcych, dla którego uzasadnieniem są potencjalne korzyści gospodarcze i powrodozenie na rynku pracy, jest unijna strategia na lata 2010–2020 *EUROPA 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*. W jej założeniach podkreśla się znaczenie konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach oraz przewiduje się m.in. wdrażanie *Programu na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia*. W ramach realizacji tej strategii, UE wprowadziła programy Erasmus+ na lata 2014–2020 oraz Erasmus dla młodych przedsiębiorców, które – zgodnie z ideą uczenia się przez całe życie – stwarzają możliwości zarówno studentom, jak i młodym przedsiębiorcom uczenia się nowych języków do celów zawodowych. W ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, UE dofinansowuje lub całkowicie finansuje szkolenia językowe dla osób bezrobotnych w celu ich aktywizacji na rynku pracy. Unia Europejska podejmuje również działania usprawniające współpracę przedsiębiorców w ramach rynku wewnętrznego. Przykładem jest niezwykle złożony projekt wprowadzenia przez KE wielojęzycznego jednolitego rynku cyfrowego, który jest próbą rozwiązania problemu barier językowych w gospodarce europejskiej i który ma przyspieszyć jej rozwój oraz zwiększyć konkurencyjność na rynku światowym. Według założeń, rynek ten obejmuje zestaw usług cyfrowych i ma być dostępny dla wszystkich obywateli i przedsiębiorstw we wszystkich językach urzędowych UE.

W świetle podejmowanych działań, dużym wyzwaniem dla państw członkowskich jest podniesienie ogólnego poziomu kompetencji obywateli, co Komisja podkreśliła w *Komunikacie w sprawie kształcenia dorosłych* w 2006 roku. Podniesienie poziomu kompetencji dorosłych, w tym językowych, może znacząco przyczynić się do poprawy wskaźników ekonomicznych, takich jak produktywność i liczba osób zatrudnionych, oraz pomóc osiągać wyższy poziom spójności społecznej. Zadanie to jednak nie jest łatwe do zrealizowania, głównie z powodu trudności z dotarciem do osób dorosłych będących poza formalnym systemem edukacji (Komisja Europejska 2006a). Badanie Eurobarometr z 2012 r. dowodzi, że głównymi barierami w nauce języków obcych dla osób dorosłych są: brak motywacji (34%), brak czasu (28%) oraz zbyt wysoki koszt szkoleń językowych (25%). Z tego samego badania wynika też, że większe możliwości zdobycia pracy w kraju czy za granicą stanowią dla Europejczyków znacznie silniejszą motywację do nauki języka obcego niż osobista satysfakcja lub możliwość poznawania ludzi innych narodowości (Komisja Europejska 2012a: s. 64).

Niewątpliwie strategie i wytyczne instytucji UE mają stanowić jedynie bodziec do działań dla państw członkowskich, które odgrywają najważniejszą rolę we wdrażaniu wielojęzycznych inicjatyw, ponieważ kwestie językowe w dużej mierze pozostają w sferze ich kompetencji. To one powinny opracowywać i wdrażać spójną politykę mającą na celu pogłębianie świadomości i promowanie dobrych praktyk w zakresie osiągania korzyści dzięki znajomości języków przez przedsiębiorców i obywateli, a także stosować właściwe bodźce skłaniające do nauki języków obcych. Państwa członkowskie powinny tworzyć systemy ulg podatkowych oraz programy motywacyjne dla przedsiębiorstw, mające na celu zachęcenie do rejestrowania umiejętności językowych pracowników, dofinansowywania szkoleń językowych czy zatrudniania rodzimych użytkowników języków obcych. Władze krajowe i lokalne powinny szczególnie motywować do nauki języków obcych osoby dorosłe, które formalnie zakończyły edukację. Z uwagi na wysokie koszty szkoleń językowych, które często stanowią barierę nie do pokonania, państwa członkowskie powinny stwarzać możliwości prowadzenia dofinansowywanej lub bezpłatnej edukacji dla dorosłych. Ponadto właściwe organy państw członkowskich winny dokonywać przeglądów programów kształcenia w celu ich dostosowania do zmieniających się warunków pracy.

Ważnym sygnałem potwierdzającym zaangażowanie państw członkowskich w kwestie wielojęzyczności jest inicjatywa Słowacji podczas jej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej (druga połowa 2016 r.) *Perspektywy komunikacji językowej w Unii Euro-*

pejskiej, która została zapoczątkowana międzynarodową konferencją zorganizowaną w dniach 28–29 lipca 2016 r. w Nitrze na Słowacji. Celem inicjatywy jest podjęcie międzyrządowej dyskusji na temat unijnej polityki językowej. Wynikiem konferencji była Deklaracja z Nitry⁴ oraz trzy dokumenty wskazujące obszary zasługujące na szczególną uwagę oraz wymagające konkretnych działań w najbliższej przyszłości, tj. zwiększenie zaangażowania obywateli w sprawy europejskie, podniesienie świadomości obywateli w zakresie korzyści płynących z wielojęzyczności dla gospodarki i społeczeństwa oraz podniesienie jakości nauczania języków obcych. Zgodnie z tą deklaracją, państwa członkowskie winny jak najszybciej podjąć działania w zakresie polityki językowej UE, szczególnie w świetle kryzysu tożsamości europejskiej, którego wyrazem jest m.in. Brexit. Jak wynika z treści deklaracji, zbyt silna koncentracja na języku angielskim prowadzi do nierówności lingwistycznych i nie zachęca do nauki innych języków. Nierówności lingwistyczne prowadzą z kolei do gospodarczej i społecznej dyskryminacji, której można zaradzić właściwie zaplanowaną polityką językową UE. Wielojęzyczność, zdaniem uczestników konferencji, jest istotnym czynnikiem gwarantującym niedyskryminujące traktowanie obywateli UE, dlatego należy ją promować, ze szczególnym uwzględnieniem jej aspektu gospodarczego i społecznego. Ponadto uczestnicy konferencji zgodnie ustalili, że potrzebna jest nowa innowacyjna strategia nauczania języków obcych oraz promowania kompetencji związanych z wielokulturowością i różnorodnością językową, której współautorami powinny być państwa członkowskie (Deklaracja z Nitry 2016).

Placówki edukacyjne są kluczowym organem wykonawczym planów działań państw członkowskich w obszarze wielojęzyczności. Według raportu *Languages for Jobs*, niezbędny jest konstruktywny dialog między światem pracodawców i edukacji po to, aby właściwie dostosować programy nauczania do potrzeb pracodawców, położyć większy nacisk na umiejętność posługiwania się językami specjalistycznymi na odpowiednim poziomie oraz na rozwijanie kompetencji opartych na znajomości różnych kultur, czemu służyć ma m.in. organizowanie staży zagranicznych. Konieczna jest również większa internacjonalizacja szkolnictwa wyższego, polegająca na międzynarodowej współpracy uniwersytetów, ośrodków badawczych i innych instytucji szkolnictwa wyższego i mająca na celu efektywną wymianę wiedzy oraz najlepszych praktyk (Komisja Europejska 2015).

⁴ “Perspectives of language communication in the EU” Nitra, Slovakia, 28 – 29 July 2016, “Declaration of Nitra”

Pośrednicy biznesowi, w tym Europejskie Stowarzyszenie Izb Handlowych i Przemysłowych, izby międzynarodowe oraz lokalne izby handlowe i przemysłowe, odgrywają ważną rolę w zakresie propagowania i wspierania wielojęzyczności oraz zaspokajania potrzeb językowych przedsiębiorców. Pośrednicy biznesowi powinni promować dobre praktyki wykorzystania strategii zarządzania językiem, organizować wydarzenia i kampanie promujące m.in. technologie językowe ułatwiające komunikację międzynarodową. Niezastąpiona jest także rola samych przedsiębiorstw, które winny wdrażać najlepsze praktyki, analizować potrzeby językowe rynków, na których działają lub zamierzają działać, nawiązywać kontakty z organizacjami wspierającymi tego typu przedsięwzięcia, i na tej podstawie oceniać opłacalność różnych sposobów zarządzania. Obywatele natomiast winni pamiętać, że znajomość języków obcych stwarza wiele zawodowych szans, poszerza horyzonty, czyni życie ciekawszym i że nauka języków po prostu się opłaca.

Wnioski

Wielojęzyczność obywateli UE stwarza zarówno wiele możliwości, jak i zagrożeń dla uczestników unijnego rynku wewnętrznego. Jeżeli zostanie ona właściwie wykorzystana, może przynieść znaczące korzyści finansowe. Jeśli nie – może potęgować różnice wynikające z barier językowych i w rezultacie utrudniać, a nawet uniemożliwiać, wiele kontaktów gospodarczych. W tym świetle niepokojący jest duży rozdźwięk pomiędzy poziomem świadomości obywateli UE na temat znaczenia znajomości języków obcych, przekładającym się na wysokość wskaźników ich kompetencji językowych, a rosnącym popytem na rynku UE na te kompetencje.

Powyższa analiza wskazuje, że zasadne jest stwierdzenie, iż umiejętność posługiwania się kilkoma językami odgrywa coraz większą rolę w prowadzeniu działalności gospodarczej na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej, ponieważ znacząco wpływa ona na konkurencyjność i potencjał rozwoju przedsiębiorstwa. Przede wszystkim potwierdzono duże znaczenie kompetencji językowych w sektorze małych i średnich rozwijających się przedsiębiorstwach oraz wskazano na wyraźny związek między wiedzą językową a sukcesem przedsiębiorstw w eksporcie. Ponadto zauważono, że stosowanie przez przedsiębiorstwa strategii zarządzania kwestiami językowymi, wielojęzyczność kadry, w tym wysoki poziom kompetencji w odniesieniu do języka angielskiego, oraz umiejętność dostosowania się do wymogów językowych rynku w dużej mierze decydują o sukcesie przedsiębiorstwa.

Badanie przeprowadzone w ramach przygotowania niniejszego artykułu prowadzi także do konkluzji, że brak umiejętności językowych przedsiębiorców i zatrudnianych przez nich pracowników uniemożliwia swobodne korzystanie ze swobód rynku wewnętrznego. Znajomość języka państwa przyjmującego warunkuje pełne korzystanie z praw i przywilejów przysługujących przedsiębiorcom działającym w danym kraju.

Znajomość języków obcych to jedna z najbardziej cenionych kompetencji zawodowych obywateli Unii, która ma ogromny wpływ na szanse zdobycia przez nich zadowalającego zatrudnienia oraz rozwijanie ich kariery na rynkach państw członkowskich oraz na zatrudnienie w kraju ojczystym. Bez wątpienia, wielojęzyczność zwiększa szanse znalezienia dobrze płatnej pracy i sprzyja mobilności zawodowej. Ponadto, posiadane kompetencje językowe bezpośrednio wpływają na wysokość otrzymywanego wynagrodzenia. Osoby znające języki obce zarabiają więcej nawet do 30% w skali roku, przy czym istnieje zależność polegająca na tym, że im wyższe stanowisko, tym większa różnica w wynagrodzeniu osób znających język obcych i nie posiadających takich kompetencji.

W świetle powyższych ustaleń można stwierdzić, iż konieczna jest skuteczniejsza realizacja działań podejmowanych przez instytucje UE, państwa członkowskie, placówki edukacyjne, pośredników biznesowych, mających na celu optymalne wykorzystanie potencjału wielojęzycznej Unii Europejskiej w zakresie trwałego wzrostu, uelastycznienie rynku pracy, zwiększenie liczby miejsc pracy oraz poprawę ich jakości. Należy również wskazać na istotną rolę państw członkowskich, które – z jednej strony – winny czerpać ze strategii promowania wielojęzycznej gospodarki, realizowanej przez Komisję Europejską w oparciu o zasadę pomocniczości, a z drugiej – winny angażować i motywować do działania pośredników biznesowych, przedsiębiorców i obywateli.

Bibliografia

- BRITISH COUNCIL (2012), *Tylko 42 proc. firm potwierdza kompetencje językowe kandydatów do pracy*, <http://hrstandard.pl/2012/08/16/tylko-42-proc-firm-uzywa-wiarygodnych-narzedzi-do-potwierdzania-kompetencji-jezykowych-kandydatow-do-pracy/> (30.05.2015).
- DE QUIROS Belen Berlando (2012), *Wielojęzyczne kompetencje komunikacyjne na rzecz rynku pracy – strategiczny priorytet Komisji Europejskiej*, w: H. Komorowska, J. Zając (red.), *Kompetencje językowe podstawą sukcesu zawodowego i społecznego w Europie*, Warszawa.

- DYREKTYWA 98/5/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 lutego 1998 r. mająca na celu ułatwienie stałego wykonywania zawodu prawnika w państwie członkowskim innym niż państwo uzyskania kwalifikacji zawodowych, Dz. Urz. UE, L 077 z 14.03.1998.
- GAJDA Anastazja (2012), *Wielojęzyczność Unii Europejskiej*, opracowanie w ramach badań statutowych, SGH, Warszawa.
- EUROPEJSKIE CENTRUM Rozwoju Kształcenia Zawodowego Cedefop (2013), *Drogi do ożywienia gospodarczego: trzy scenariusze rozwoju sytuacji na rynku umiejętności i pracy do 2025 r.*, www.cedefop.europa.eu/files/9081_pl.pdf (10.06.2015).
- HAGEN Stephen (2012), *Edukacja językowa a rynek pracy*, w: Hanna Komorowska, Jolanta Zając (red.), *Kompetencje językowe podstawą sukcesu zawodowego i społecznego w Europie*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa.
- KOMISJA EUROPEJSKA (2005), *Nowa strategia ramowa w sprawie wielojęzyczności*, KOM (2005), 596, wersja ostateczna, Bruksela.
- KOMISJA EUROPEJSKA (2006a), *Kształcenie dorosłych: Nigdy nie jest za późno na naukę*, KOM/2006/0614, wersja ostateczna, Bruksela.
- KOMISJA EUROPEJSKA (2006b), *ELAN: Effects on the European Economy of Shortages of Foreign Language Skills in Enterprise*, http://ec.europa.eu/languages/policy/strategic-framework/documents/elan_en.pdf (09.09.2015).
- KOMISJA EUROPEJSKA (2008a), *Wielojęzyczność: atut dla Europy i wspólne zobowiązanie*, KOM (2008), 566, wersja ostateczna, Bruksela.
- KOMISJA EUROPEJSKA (2008b), *Języki są ważne dla przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa osiągają lepsze wyniki dzięki znajomości języków. Zalecenia Forum Biznesu ds. Wielojęzyczności ustanowionego przez Komisję*, http://www.observatoireplurilinguisme.eu/images/Economique_et_social/Economie_des_langues/davignon_pl.pdf (03.12.2017).
- KOMISJA EUROPEJSKA (2010a), *Eurobarometer 304, 'Employers' perception of graduate employability*, http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_304_en.pdf (16.05.2016).
- KOMISJA EUROPEJSKA (2010b), *Wyniki sondażu: dzięki unijnemu programowi „Młodzież w działaniu” rosną umiejętności językowe młodych i ich szanse na rynku pracy*, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-10-556_pl.htm (16.05.2016).
- KOMISJA EUROPEJSKA (2010c), *EUROPA 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, KOM (2010), 2020, wersja ostateczna, Bruksela.

- KOMISJA EUROPEJSKA (2011), *Report on Language Management Strategies and Best Practice in European SMEs: The PIMLICO Project*, http://jows.pl/sites/default/files/KE_DGEAC_Pimlico-full-report_en.pdf (16.05.2016).
- KOMISJA EUROPEJSKA (2012a), *Special Eurobarometer 386: Europeans and their languages*, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf (16.05.2016).
- KOMISJA EUROPEJSKA (2012b), *Final Report for the Study on Language and Translation in International Law and EU Law*, Luksemburg.
- KOMISJA EUROPEJSKA (2012c), *First European Survey on Language Competences. Final Report*, http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/languages/policy/strategic-framework/documents/language-survey-final-report_en.pdf (06.01.2017)
- KOMISJA EUROPEJSKA (2015), *Languages for Jobs. Providing multilingual Communication skills for the labour market*, http://ec.europa.eu/languages/policy/strategic-framework/documents/languages-for-jobs-report_en.pdf (16.05.2016).
- KOMOROWSKA Hanna, Jolanta ZAJĄC (red.) (2012), *Kompetencje językowe podstawą sukcesu zawodowego i społecznego w Europie*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa.
- MARTIKONIS Rytis (2012), *Wielojęzyczność UE: niezwykła codzienność*, w: Hanna Komorowska, Jolanta Zajęc (red.), *Kompetencje językowe podstawą sukcesu zawodowego i społecznego w Europie*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa.
- RADA EUROPEJSKA (2002), *Wnioski prezydencji*, posiedzenie Rady Europejskiej w Barcelonie, 15–16 marca 2002, <http://oide.sejm.gov.pl/oide/images/files/dokumenty/konkluzje/barcelona200203.pdf> (15.12.2016).
- ROZPORZĄDZENIE RADY (EWG) nr 1/58 w sprawie określania systemu językowego Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, Dz. Urz. 1958 17, s. 385.
- SKORUPA-WULCZYŃSKA Aneta (2014), *Podsumowanie projektu pt. Wielojęzyczność w Unii Europejskiej*, Warszawa.
- SKULIMOWSKA Magdalena, Senat RP (2013), *Sprawozdanie na temat wielojęzyczności w Unii Europejskiej*, nr 85/201, Warszawa.
- WITWICKA Aneta (2011), *Swoboda przedsiębiorczości*, <http://uniaeuropejska.org/swoboda-przedsiębiorczosci/> (16.05.2016).
- WRONA Adam (2014), *Wynagrodzenia osób z różną znajomością języków obcych w 2013 roku*, ogólnopolskie badanie wynagrodzeń przeprowadzone przez Sedlak&Sedlak w 2013 roku, <http://www.wynagrodzenia.pl/arttykul.php/wpis.2830> (10.06.2015).